

dakapo

God jul och gott nytt år

Personaltidning för
AB Bahco Ventilation
Ansvarig utgivare
Eskil Sjödin
Nr 5. December 1975

VD INFORMERAR:

1976 blir ett arbets- samt år

ka, valutaoro, betalningsbalansstörningar och stora budgetunderskott i flera industriländer.

Sverige har, som bekant, länge envist avvikit från det internationella mönstret, men nu sviktar våra basråvaruindustrier, och problemen sprider sig snabbt inom tillverkningsindustrin. Dessutom bidrar ovanligt höga lönehöjningar till en kraftig kostnadsfördyring.

Beredskapen inför sämre tider är dock god i Sverige vad jag kan förstå, och jag hoppas därför att ett kraftfullt hanterande av denna beredskap ska kunna styra vårt land förbi en svår konjunkturnedgång, och att vi i stället ska kunna haka på den internationella konjunkturuppgång, som vi hoppas ska komma så sakta under 1976.

På Bahco Ventilation följer vi som vanligt utvecklingen med största uppmärksamhet, och läget är ständigt föremål för så noggrann analys som vi är mäktiga att göra ur vårt eget bolags synpunkt.

Under 1976 kommer det dock inte att räcka med att vi studerar utvecklingen, vi måste försöka påverka den. Vi måste alla inom företaget anstränga oss litet extra under 1976 för att nå en sådan effektivitet inom företaget att vi kan rå på lågkonjunkturen i stället för att

drabbas av den med alla de dystra konsekvenser det normalt för med sig. Ett sätt att bemästra detta är att vi redan från början är klart kostnadsmedvetna.

1975 har ur organisationssynpunkt ineburit en rejäl omdaning, och mycken tid och kraft har gått åt till att skapa en slagkraftig organisation. Den kommer vi att behöva nästa år. Då gäller det att visa att vi byggt upp ett maskineri, som kan klara även de största påfrestningar.

Den långa julleddighet som nu ligger framför oss är välkommen. Den behövs för att vi alla skall kunna gripa oss an 1976 med friska tag.

Låt mig avsluta med att till alla inom Bahco Ventilation framföra ett tack för era insatser under 1975 och önska er en God Jul och ett Gott Nytt År!

År 1975, som nu snart är avslutat, har karakteriserats av en hygglig marknadsbild på den svenska och den nordiska marknaden, medan däremot vår exportförsäljning sviktat. När det siffermässiga resultatet föreligger, får jag anledning komma tillbaka med mer detaljerade synpunkter.

Vi är nu mitt uppe i planeringen för nästa år, men redan nu är det helt openbart att vi måste räkna med en kärvare marknadsbild inte bara internationellt utan även på den svenska och den nordiska marknaden.

Den internationella konjunkturen har varit svag länge och ser ut att så förbli kanske ett helt år till. Detta förhållande är dessutom extra komplicerat denna gång genom att vi samtidigt har hög arbetslöshet, hög inflationstakt, ovanligt långvarig och djup konjunktursvack

DIREKT FRÅN FACKET:

SIF

LÖNEFÖRHANDLINGARNA

I sommarnumret av Dakapo redogjordes för resultatet av förhandlingarna mellan Arbetsgivareföreningen (SAF) och Privattjänstemannakartellen (PTK). Överenskommelsen som då träffades innehöll bl a ett löneutvecklingsavtal (LUA), vilket innebar att tjänstemännen skulle garanteras en följsamhet till andra arbetstagares löneglidning. LUA skall dessutom ta hänsyn till de förhållanden och den löneutveckling som föreligger för det enskilda företaget. Därför har LUA varit föremål för hårda lokala förhandlingar under hösten.

Innan en slutlig uppgörelse kunde träffas hade de lokala parterna nödgats hänskjuta förhandlingarna till central

nivå mellan SIF och Verkstadsföreningen. Vid den centrala förhandlingen kunde inget konkret resultat uppnås, utan man ajournerade sig för att fortsätta förhandlingarna ca 10 dagar senare.

De lokala parterna uppmanades att under tiden fortsätta försöken att åstadkomma en för båda sidor godtagbar uppgörelse, vilket man till slut också lyckades med.

Förhandlingsresultatet har redovisats vid informationsmötet i november och dessutom på årsmötet tillsammans med en fyllig sammanfattning av det verkliga utfallet. Den retroaktiva lönen betalas ut tillsammans med decemberlönen.

Allmänna anställningsvillkor

För de allmänna anställningsvillkoren

Gör Dig en tjänst - reflektera!

har det avsatts 1% inom ramen för 1976 års avtal. Sedan mitten av september pågår förhandlingar på central nivå i frågor som gäller övertidsersättning, restidsersättning, betald ledighet för vård av sjukt barn, respektive adoptivbarn samt förändringar av gällande sjuklönebestämmelser. Förhandlingarna skall vara avslutade senast den 1 april 1976 och överenskommelsen träder i kraft 1 juli 1976. Om parterna anser att man inte kan komma överens inom den fastställda förhandlingstiden, skall medlingskommissionen Hörjel (samma grupp som för löneavtalet 75/76) tillkallas. Detta i så god tid att ett avtal kan slutas före ovannämnda datum.

Inom ramen för Allmänna anställningsvillkor diskuteras även frågan om längre semester. Som bekant ligger förslag i riksdagen om 5 veckors semester,

vilket är avsett att träda i kraft 1977. Eftersom den väntade semesterlagen inte reglerar alla detaljer, måste lagen kompletteras med avtal mellan parterna på arbetsmarknaden. Man har därför redan nu börjat med förberedelserna för en avtalstext.

Pensionsfrågor

Parallellt med förhandlingarna om Allmänna anställningsvillkor pågår mycket intensiva överläggningar om pensionsfrågor, vilka åsatts högsta prioritet.

De nya pensionsvillkoren skall gälla från och med 1 juli 1976.

Belysande för vilket oerhört arbete som måste uträttas, är att SPP behöver ca 6 månader för att räkna ut de nya avgifterna. Hänsyn måste tas till den rörliga pensionsåldern, samt att man räknar om systemet för åldersberoende avgifter.

Årsmöte

Klubbens årsmöte har avhållits i Hörsalen den 2 december 1975 varvid sedvanliga val förrättades. Inför verksamhetsåret 1976 har styrelse och kommittéer följande sammansättning:

Klubbordförande:
Carl-Axel Svegmar

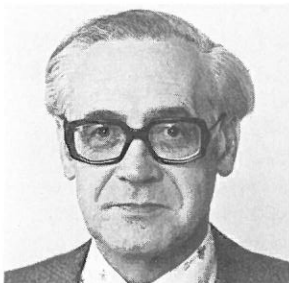
Styrelseledamöter:
Carl-Axel Svegmar
Curt Olsson
Kenneth Herder
Jan Ekberg
Sune Berggren
Gerd Rönnewing
Bernt Nedar (1 år)

Ledamöter i företagsnämnden:

Carl-Axel Svegmar
Curt Olsson
Gerhard Heinrich
Gerd Rönnewing

Förhandlingsdelegationen:

Carl-Axel Svegmar
Kenneth Herder
Bernt Nedar
Gerd Rönnewing

Carl-Axel Svegmar

Curt Olsson

Kenneth Herder

Jan Ekberg

Sune Berggren

Gerd Rönnewing

Bernt Nedar

**Glöm inte SIF-klubbens
traditionella barnfest
lördagen den 17 januari !!**

Nu har vi fått reflextid.

Folk med reflex behöver man inte lukta sig till.

ARBETAR- SKYDDSLAGEN

(forts. från föreg. nummer)

Samverkan

Lagen 6:e kapitel handlar uteslutande om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare i frågor som rör sundhet och säkerhet.

§ 39 säger: "Arbetsgivare och arbetstagare skola samverka för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden."

Fram till årsskiftet 1973/74 stod dessutom att denna samverkan skulle ske under arbetsgivarens ledning. Formu-

leringen försvann dock vid nämnda tidpunkt och lagskrivarna menar att man därigenom har markerat att båda parter har samma skyldighet att bedriva samverkan. Samtidigt poängteras också att den ändrade lagtexten på intet sätt minskar det ansvar arbetsgivaren redan tidigare haft.

Skyddsombud

På arbetsställe där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsättes skall

uteses ett eller flera skyddsombud. Det är den lokala fackliga organisation som är bunden genom kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren, som gör detta.

Om flera skyddsombud utses skall ett av dem vara huvudskyddsombud, med uppgift att samordna skyddsombudens verksamhet. Skyddsombudet företräder arbetstagarna i skyddsfrågor och har till uppgift att verka för tillfredsställande skyddsförhållanden. Därför skall ombudet inom sitt skyddsområde:

- vaka över sundhet och säkerhet i arbetet
- delta i planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder
- söka vinna övriga arbetstagares medverkan i skyddsarbetet.

Skyddsombudet har rätt till erforderlig ledighet med bibehållna anställnings-

förmåner för att kunna fullgöra sin uppgift, liksom också att ta del av handlingar som är av betydelse för skyddsarbetet. Ombudet har också rätt att erhålla övriga upplysningar av betydelse.

Skyddsombud och ersättare väljs för 3 år på ovan angivna sätt. Därav följer också att det endast är den som valt skyddsombud, som kan skilja honom/henne från befattningen.

Det anses vara av stor vikt att rätt personer väljs för uppdraget och i kungörelsen nämns sådana egenskaper som:

- gott omdöme
- nödig insikt i och intresse för frågor rörande arbetets sundhet och säkerhet
- god förtrogenhet med arbetsförhållandena.

Utbildning av skyddsombud

Arbetsgivare och arbetstagare svarar gemensamt för att skyddsombud erhåller erforderlig utbildning.

Antal skyddsombud

Lagen talar omett eller flera skyddsombud. I kungörelsen sägs att antalet bestäms efter

- arbetsställets storlek
- arbetets natur
- arbetsförhållandena

Om det i fackföreningen råder tveksamhet om antalet, bör samråd ske med arbetsgivaren och yrkesinspektionen.

I princip anges att skyddsombud bör finnas på

- varje avdelning
- varje skift
- varje grupp arbetstagare (där olika grupper finnes, t ex byggarbetsplatser)

Skyddsombudens rättigheter

Om ett arbete innebär omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa, kan skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas i avvaktan på ställningstagande från yrkesinspektionen. Förutsättningen härför är dock att skyddsombudet påpekat risken för arbetsgivaren eller dennes representant (arbetsledare) och därvid icke erhållit rättelse. Med "omedelbar och allvarlig fara" menar man risk för kroppsskada, som dock inte behöver vara allvarlig. Samma rätt att stoppa arbete har skyddsombudet också i de fall då arbetsgivaren överträder av yrkesinspektionen utfärdat förbud att använda viss lokal, maskin, material, metod o s v. Om skyddsombudets avbrottsåtgärd undanröjes av yrkesinspektionen, kan skyddsombudet inte i något avseende göras ersättningskyldigt för skada som eventuellt uppkommit. Med skada avses här avbräck i produktion, leveransförsening m m som kan få ekonomiska

konsekvenser.

Skyddsombudet har rätt att göra s k framställning till arbetsgivaren, d v s kräva eller föreslå olika åtgärder i syfte att förbättra säkerheten. Arbetsgivaren och dennes representanter är alltid skyldiga att lämna "besked", om hur framställningen kommer att behandlas. Är skyddsombudet inte nöjd med givet besked kan han/hon dra ärendet inför yrkesinspektionen.

Skyddskommitté

Skyddskommitté skall finnas vid arbetsställe som regelbundet sysselsätter minst 50 arbetstagare. Om arbetstagarna begär det skall skyddskommitté inrättas även på mindre arbetsställen.

Skyddskommittén skall vara sammansatt av representanter för parterna. Av arbetsgivarens representanter skall om möjligt en vara i företagsledande eller därmed jämförlig ställning. På motsvarande sätt bör också ledamot som tillhör styrelsen för lokal arbetstagarorganisation. I kommittén skall också finnas skyddsombud. Antalet ledamöter är inte angivet utan här gäller samma regler som ifråga om antalet skyddsombud. Representanter för företagshälsovården bör vara närvarande vid skyddskommitténs sammanträden, som bör hållas minst en gång var tredje månad. Ordförande och sekreterare i skyddskommittén utses av arbetsgivaren, om annat ej överenskommes.

Skyddskommitténs arbetsuppgifter

Skyddskommittén skall planera och övervaka skyddsarbetet, noga följa utvecklingen i frågor som rör säkerhet och sundhet, samt verka för tillfredsställande skyddsförhållanden. I kommittén skall också behandlas frågor om företagshälsovård, om planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder, samt frågor om upplysning och utbildning rörande arbetarskydd.

Beslut i skyddskommittén skall helst vara enhälliga. Om så inte kan bli fallet har vilken som helst av ledamöterna rätt att begära att frågan hänskjutes till yrkesinspektionen för prövning.

I samverkanskapitlet nämns också att skyddsombud inte får hindras att fullgöra sina uppgifter. Detta brukar kallas "trakasser". Detta är alltså skyddsombud skyddad emot oavsett om det kommer från arbetsgivaren eller annan arbetstagare.

SKYDDSRUTAN:

Skyddsproblem på kontoren är inte så ofta förekommande och dessutom av en annan karaktär än de som förekommer i produktionsavdelningarna. I Fagersta har man upptäckt att kopieringsmaskiner av märket Savin ger kopior som kan vara eksembildande. Savin-maskiner finns även hos oss. Under 1972 framkom några klagomål över lukten från kopiorna. En undersökning gjordes bl a genom kontakter med leverantörerna av maskinen och av kopieringsvätskan och även yrkesinspektionen var inkopplad. Resultatet då blev dock ett konstaterande att hälsorisker inte förelåg.

Redan före innan Fagerstaundersökningen blev bekant hade Lennart Södergran börjat undersöka möjligheterna att byta maskiner och metod, och just nu pågår försök på ett par ställen.

Från företagshälsovårdens sida understödjer vi Lennarts strävanden och hoppas att han lyckas.

VARFÖR EN SKRIFTLIG PERSONAL POLITIK ?

I "Vår personalpolitik" har vi gett uttryck för företagsledningens och personalorganisationernas gemensamma mål och värderingar inom personalområdet. Det har varit vår avsikt att skapa en konsekvent handlingslinje och en grund för enskilda beslut i personalfrågor.

Personalpolitiken är ett medel för samordning inom företaget. När ett företag växer så som vårt har gjort kommer

Använd reflex och hör sen.

den praktiska handläggningen av personalärenden och ansvaret för personalens utveckling i allt större utsträckning att fördelas mellan chefer på olika nivåer och områden. Då blir det viktigt att enskilda ärenden avgörs efter gemensamma principer. Då känns det angeläget att också i skrift tala om vilka mål och värderingar som ligger till grund för vårt handlande. En framsynt personalpolitik är en mycket väsentlig del av vår arbetsmiljö och kan vara ett verksamt medel i konkurrensen om arbetskraft.

En väsentlig del av nyttan med vår första skriftliga personalpolitik ligger också i själva utarbetandet. Under arbetets gång har det varit nödvändigt att ventilerat åsikter och värderingar för att komma fram till en gemensam ståndpunkt. Detta har kunnat genomföras i en anda som ger oss stora förhoppningar om positiva resultat i det fortsatta arbetet.

Hur har personalpolitiken kommit till?

Det började i slutet av april 1973 med ett sammanträde hos personalchefen där ordförandena i SIF, SALF och Verkstadsklubben tillsammans med en särskild arbetsgrupp diskuterade ett förslag till plan för framtagning av en skriftlig personalpolitik och en ny personalhandbok. Beslut fattades då om att starta arbetet.

Första steget var att arbetsgruppen genomförde ett stort antal intervjuer med representanter för personalorganisationerna och ett fyrtiotal andra personer. Huvudsakligen personalledare på olika nivåer. Syftet var att ringa in problem och brister och att över huvud taget samla in synpunkter på vårt sätt att sköta personalfrågor inom företaget. Det insamlade materialet låg sedan till grund för vårt fortsatta arbete.

I nästa etapp bearbetade och analyserade vi i arbetsgruppen intervjuerna och utformade ett grovt utkast till personalpolitik. Detta utkast presenterades för personalorganisationerna och remitterades till ett antal chefer i företaget. En hel del synpunkter kom fram i remissbehandlingen, inte minst från personalorganisationernas sida. I och med att diskussionerna nu blev mera konkreta blev det nödvändigt att tillsätta en referensgrupp med en representant från SIF, SALF resp. Verkstadsklubben. Referensgruppens uppgift blev att vid regelbundna träffar med arbetsgruppen aktivt följa det fortsatta arbetet och bidra till den slutliga formuleringen av vår personalpolitik.

Våren 1975 var vi i arbetsgruppen, referensgruppen och företagsledningen helt eniga om den slutliga textutformningen. Personalpolitiken godkändes

av företagsnämnden vid dess ordinarie sammanträde i juni 1975. I september 1975 fastställdes "Vår personalpolitik" av Bahco Ventilations styrelse.

Efter styrelsens beslut vidtog det redaktionella arbetet med textredigering och illustrationer samt tryckning. Resultatet har Du förhoppningsvis redan sett.

Hur ska vi nu förverkliga personalpolitiken?

Det får naturligtvis inte bli så att vår personalpolitik förblir bara en vacker skrift. Orden måste omsättas i konkreta riktlinjer, handlingsplaner och program för den personaladministrativa verksamheten. Vi har satt våra mål högt när det gäller omhändertagandet och utvecklingen av en så omistlig tillgång som företagets personal. Dock är vi medvetna om att allt inte kan förverkligas på en gång, vi får gå framåt i en takt som våra resurser tillåter.

Vi kommer att sätta insatser inom områdena introduktion, utbildning, chefsutveckling i främsta rummet och vi har redan kommit ett stycke på väg. Det värdefulla samarbetet med personalorganisationernas referensgrupp fortsätter givetvis nu när vi kommit in på mera konkreta frågor.

Även med våra styreföretag Verktyg och Mecman pågår ett visst samordningsarbete i personalfrågor.

Hur vårt utvecklingsarbete framskrider får vi anledning att återkomma till i kommande nummer.

Carl-Erik Gestberg

Nuvarande Apparatdivisionen har fr o m 1 december 1975 antagit familjenamnet

PRODUKTDIVISIONEN

AKTUALITETER:

Bahco Ventilation i Österrike...

Efter en längre tids förarbete har BV slutit ett representationsavtal med Firma Dessovic - Co Klimatechnik, Wien. Firman grundades 1971 men ägaren, ingenjör Hugo Dessovic är sedan 15 år verksam i branschen. Vårt samarbete har redan offentliggjorts i Österrike. Bl a har vi haft två konsultdagar i Wien med ett 100-tal deltagare. BV's kontaktman Nils Bergentz visade Bahco Boquet (stillfilmen) och presenterade ett utvalt produktprogram.

och i Polen

BV har sedan några år tillbaka haft aktiviteter i Polen. Tillsammans med andra svenska företag har vi levererat anläggningar till bl a Hotel Forum och Hotel Kongresowy i Warszawa och verktygsfabriken Huta Baildon i Katowice.

För att stärka vår service och marknadsbevakning har vi nu slutit ett agentavtal med Firma Eximpol s.a., Warszawa. Ett BV-kontor har inretts i deras lokaler i ett nybyggt kontorshotell. Vår man i Polen är civ.ing. Boguslaw Leczycki. Kontaktmän i Enköping är för D, Nils Bergentz och för I, Bengt Smedberg.

Lediga dagar under 1976

På kontorsidan kommer man att fortsätta med att arbeta in 10 min om dagen även under 1976. Den inarbetade tiden tas sedan ut i ledighet enl. följande:

Hellediga dagar: fredagen den 2 januari, måndagen den 5 januari, fredagen den 28 maj.

Nyårsafton är normalt halv arbetsdag men även den blir helledig.

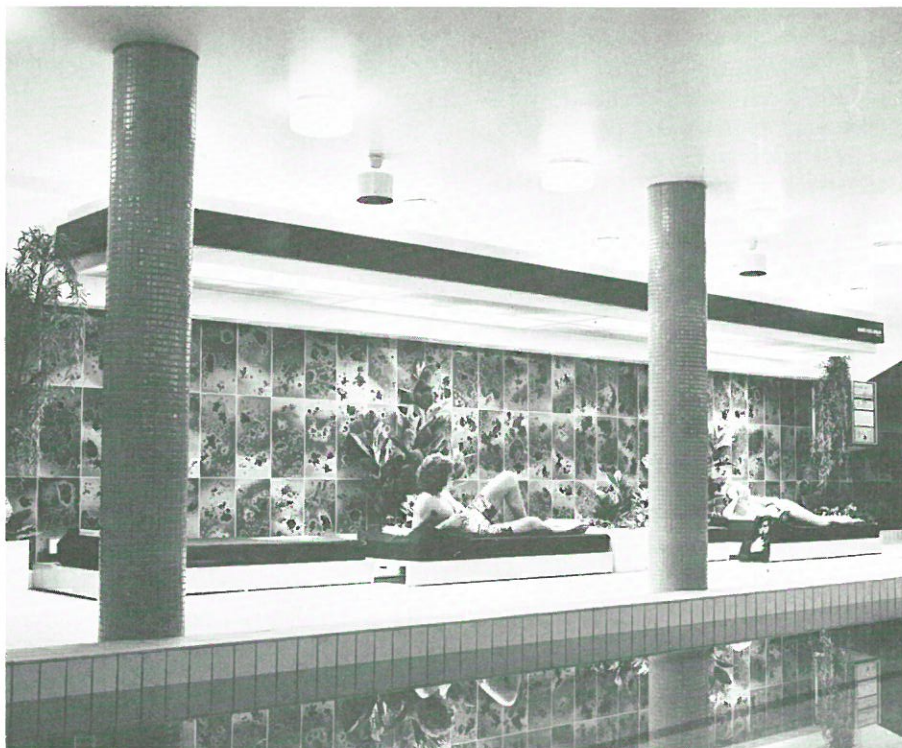
Ledighet från kl. 12.00: fredagen den 30 april, fredagen den 5 november, torsdagen den 23 december.

Semester har vi mellan den 5 juli och 1 augusti (v. 28-31).

Verkstäderna inarbetar fredagen den 2 januari, måndagen den 5 januari och fredagen den 28 maj genom utökning av ordinarie arbetstiden med 1 period (6 min) om dagen.

Solarium- anläggningen vid Hotell Skogshöjd är invigd

Torsdagen den 6 november var det dags för invigning av det ombyggda hotell Skogshöjd i Södertälje, ett modernt konferenshotell med utomordentligt stor kapacitet. Pool-rummet med Bahco Solarium tilldrog sig stort intresse, och det har verkligen blivit en snygg anläggning. I anslutning till poolen och bastun finns också utrymmen för motion och styrketräning. Solarium-anläggningen, som nu är i full drift, blir en viktig referensanläggning för oss i det fortsatta försäljningsarbetet.

Utställningen Bad & Bastu i Stockholm

Även på utställningen Bad & Bastu i Ostermans Marmorhallar hade vi ett Storsolarium med fyra platser installerad. Inbjudan gick sedan ut till hotell- och fritidsfolk över hela landet. En hel del värdefulla kontakter etablerades. På utställningen hade vi också med duschkabiner, bastuaggregat, basturum och solarium för hemmabruk. Intresset var stort för alla produkter och hemkomfortavdelningens personal hade en verkligt jobbig vecka på utställningen.

300-årigt krut- torn flyttas med Bahco hydraulcylindrar

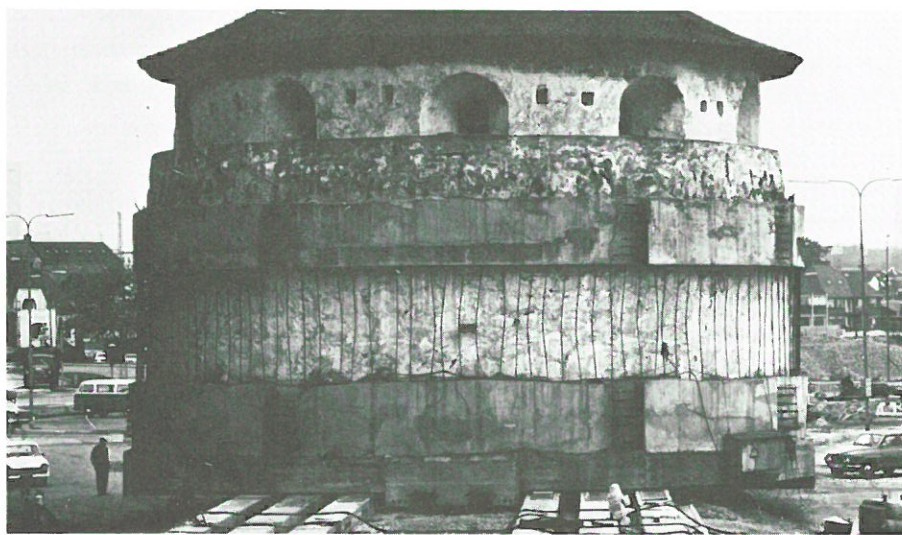
Det 300 år gamla krut-tornet i Frederikshamn i Danmark har flyttats 300 meter för att ge plats åt en ny torr-docka. Hela tornet, som väger 400 ton, flyttades i ett enda stycke med hjälp av 400 hydraulcylindrar typ CX från Bahco Verktyg i Enköping.

Arbetet pågick under en månad och tornet flyttades alltså 10 meter varje dag. Man var först tvungen att lyfta tornet 2 meter. Detta moment var

extra känsligt, eftersom riskerna för att tornet skulle välta eller rämna var mycket stora.

Det gamla tornet är försett med kanoner, vilket bland annat medförde att tyngden inte var jämnt fördelat emot underlaget. Därför kom CX-cylindrar-

nas egenskap att tåla snedbelastning väl till pass, när man nu lyfte upp tornet på en speciellt iordningställd glidbana. Glidbanan var bestruken med ett fettlager, och även förflyttningen i sidled skedde med hjälp av Bahco-cylindrar.

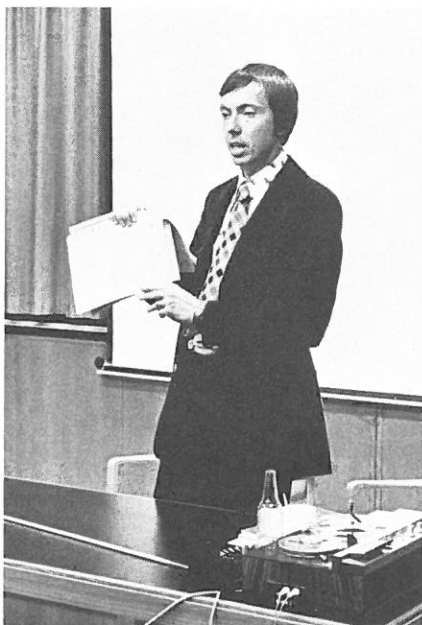

Utbildning i industriell luftbehandling

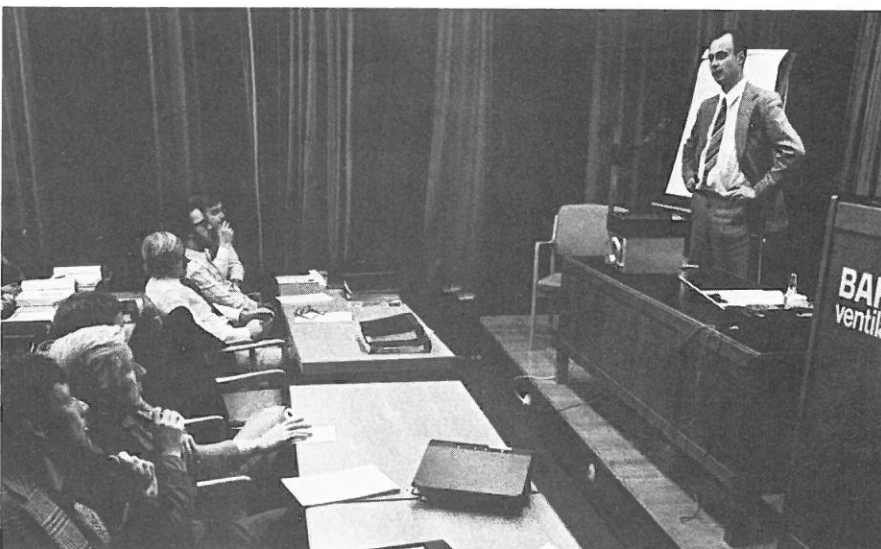
Industriell luftbehandling var temat för höstens trestegs-utbildning för Entreprenaddivisionens säljare på distriktet. Förutom ett antal interna experter medverkade en lång rad utomstående specialister som föreläsare.

Några olika sätt att lyssna koncentrerat demonstreras på den här bilden.

Projektledare för marknadsföring på industrin, Göran Magnsjö, i informationstagen.

Lars Hansson berättar medryckande om vår nya serie industrifläktar.

Riksdagsmannabesök

Den 26 september besöktes företaget av några riksdagsmän från länet. Det var Hans Alsén, Arne Gadd och Nils Hjorth som var här för att främst se på produktionen och de besökte också Bahco Verktyg vid samma tillfälle.

Ulf Jaensson som är ordförande i verk-

stadsklubben uttrycker syftet med besök av det här slaget som så att "det är ett önskemål att de som företräder oss i riksdagen får en intimare kontakt med de som står i produktionen så att de på ett riktigt sätt kan bevaka våra intressen".

Fr. v. Eskil Sjodin, Nils Hjorth, Björn Juhlin, Reijo Marjoniemi, Hans Alsén och Roland Stenholm

Fr. h. Arne Gadd och Lars Karlén i samtal med Sven-Olof Lundqvist vid den nya målningensanläggningen.

S's informations dagar

Entreprenaddivisionen har under oktober-november genomfört ett antal informationsdagar för byggbranschen. Efter premiären i Enköping gick färderna vidare till Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall.

Temat för informationsdagarna var "Kan ventilationsentreprenören påverka byggarens lönsamhet?". Ämnet belyses med ett tiotal korta föredrag.

Några av titlarna: "Projektering", "Att bygga ventilation utomlands", "Samarbete på byggplatsen", "Service och underhåll". Föredragshållare var Carl-Otto Beckman, Hans Grönlund, Gunnar Lilja, Robert Johansson, Malte Gulin och Bertil Gustavsson. Dessutom medverkade nye SP-chefen Rolf Wik.

En sån här informationsturné kräver omfattande förberedelser. Planeringen började faktiskt redan i februari och föredragen var i huvudsak klara strax efter semestern. Föredragen illustrerades med ljusbilder. Det rör sig om mellan 400 och 500 bilder, som producerats speciellt för det här ändamålet.

– Jag tror att den här satsningen har gått hem, säger projektledaren Robert Johansson. Föredragen har uppenbarligen väckt stort intresse. Dessutom har den informella samvaron under pauser och runt middagsbordet skapat många värdefulla kontakter.

Med början i februari kommer turnén att följas upp med lokala träffar runt om i landet. Det blir då ett avkortat program som inte kräver så omfattande teknisk utrustning för bildvisningen.

Projektledare Robert Johansson välkomnar gästerna. Rose-Marie Sundén och Christina Everstig ser till att alla får sina namnbrickor och program.

I Enköping ingick verkstadsvisning i programmet. Daniel Wiklund (chef i Örebro) lyssnar koncentrerat på vad Roland Axels son har att berätta.

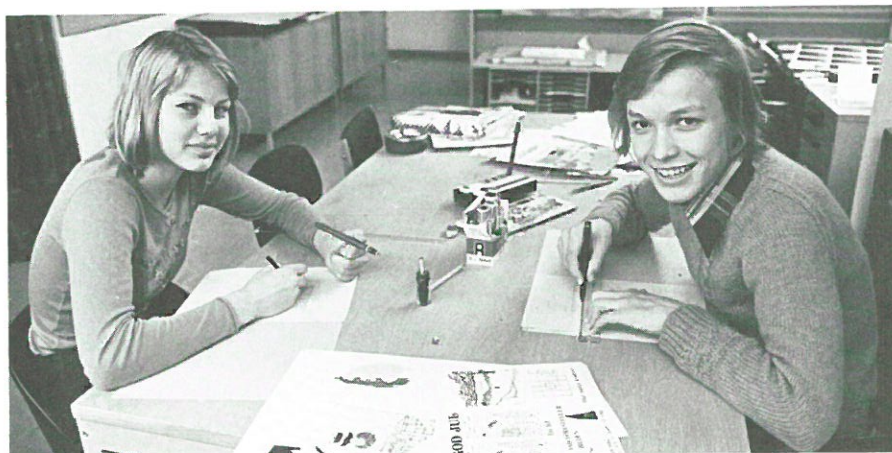
Carl-Otto Beckman i livlig diskussion med en av gästerna. Under den här informella samvaron knyts massor av värdefulla kontakter.

Pryo-elever

Under hösten har ett 20-tal PRYO-elever utfört sin praktiska yrkesorientering inom olika avdelningar på företaget. Det är elever som går sista året i grundskolan och som på det här viset under två veckor får "känna på verkligheten". Meningen är att de erfarenheter de på detta sätt gör ska vara till hjälp vid framtida utbildnings- och yrkesval.

Det verksamhetsområde som under hösten lockat det största antalet är industrireklam där sammanlagt 7 elever pryat. Därefter kommer olika slags verkstadsarbete, ritkontor och experimentlab.

Pryorna Maja Johansson och Thomas Sundnäs arbetar fram förslag till Dakapos julbilaga.

Ny chef i Karlstad

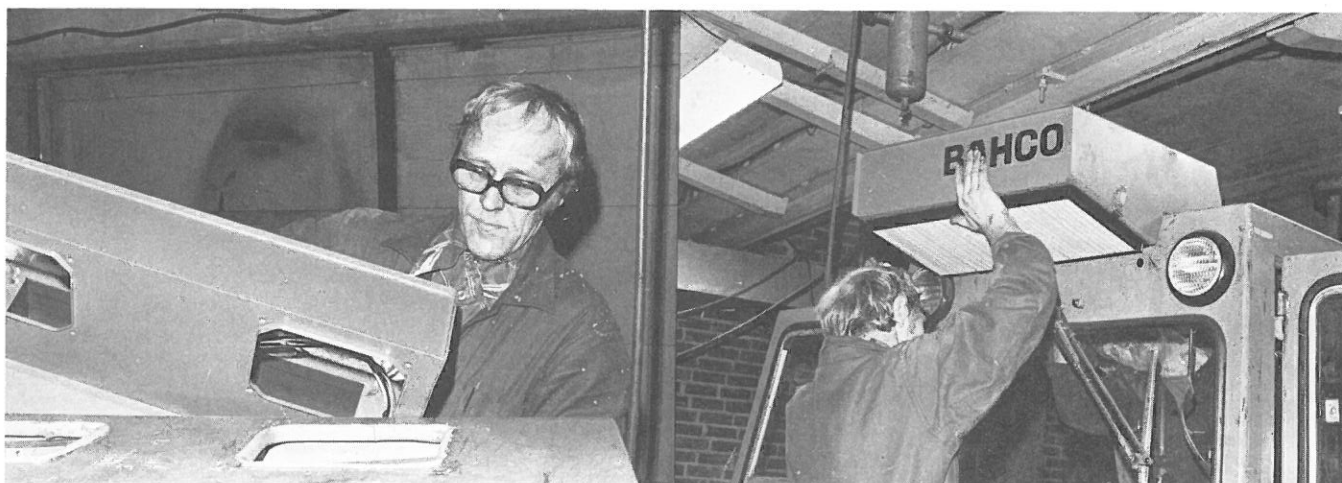
Till ny chef för filialen i Karlstad har från den 1 november utsetts Claes-Göran Fagerberg. Han kommer närmast från vårt regionskontor i Göteborg.

Hyttventilation i truck

I ett tidigare nummer av DAKAPO

presenterades det nya ventilationssystem för traktorhytter som nyligen tagits fram. På bilderna här håller Sven Olsson på att montera ett sådant ventilationsaggregat på en av truckarna i verkstaden.

Guidekurs

Fredagen den 7 nov genomgick ett 20-tal personer från olika avdelningar en kurs i guidning. Den omfattade en genomgång av expon och verkstaden med olika lärare inom de olika områdena.

Syftet med denna utbildning är att dessa guider sedan ska ta hand om stu-

diebesöksgrupper på egen hand och visa dem runt i verkstad och expo.

nare berättade om luftvårdsdivisionens produkter.

Bernt Björkman berättar om hemkomfort-produkterna för fr. v. Yvonne Johansson, Jarl Björkenstam (skymd). Kent Walger, Åke Johansson och Göran Odenring som se-

Fr. v. Fjalar Hammarberg, Clas-Göran Malmberg, Roland Eklund, Lars Jerstedt, Hans Nyman, Mats Olofsson och Inga Ekstrand lyssnar på Roland Stenholm.

Ny fabrik för Mecman

Den 24 oktober invigde Mecman sin nya fabriksdel i Vagnhärad. Man har byggt till den gamla fabriken och nu fått en ny del som bl a inrymmer en av Europas modernaste ytbehandlingsanläggningar. Med byggnader och maskiner rör det sig om en investering på 8,5 mkr.

Fr. v. dir. Hans Holm, dir. Nils Berggren och Landshövding Mats Lemne vid produktutställningen i ytbehandlingsrummet.

TRE PROFILER GÅR I PENSION

Vid årsskiftet lämnar tre välkända profiler företaget och går i pension. Folke Nilsson, Martin Hörz och Gunnar Cederlund har i många år varit del av vårt företags yttre och inre ansikte och det blir kanske svårt att tänka sig att de inte längre finns på plats. Dakapo har fått ett samtal med var och en av dem

Martin Hörz – från den politiska stormen till lugnet i Enköping

Martin, hans fullständiga namn är faktiskt Martin Ludwig Christoph Hörz, kommer från Tyskland. Som aktiv studentpolitiker var han en fanatisk motståndare till nazisterna, vilket gjorde att han strax före sin doktorering vid Berlins Universitet relegerades och dömdes till 3 års fängelse för "förberedelse till högförräderi". Tre veckor innan andra världskriget bröt ut flydde han från Tyskland eftersom alla f d politiska fångar skulle samlas ihop och skickas till koncentrationsläger. Efter ett år i Danmark transporterades han sedan av danska motståndsmän till Sverige, dit han kom i augusti 1940. Två års skogsarbete i Malingsbo och två års gruvarbete i Riddarhyttan följde och 1945 kom Martin till Stockholm. Där arbetade han som slipare (bl a hos Stille-Werner), mörkrumslaborant och som arkivarie hos RFSU.

Till Enköping kom Martin 1949 tack vare att hans fru tillträdde en befattning som rektor för Eknäs. Han bodde också på Eknäs ända fram till 1958. Arbetet på Bahco började 1949 och bestod till att börja med av slipningsarbeten på förnicklingsavdelningen. Men med löfte om att få bli laborant. 1951 blev han också laborant på stoftlaboratoriet. Från 1954 har han varit bibliotekarie.

"Det fanns redan ett välskött bibliotek när jag började", berättar Martin. "Bibliotekarien före mig var en baltisk

flykting, som hette Åke Koell". Då omfattade biblioteket ca 3.000 band. Sedan dess har det vuxit i samma takt som företaget och omfattar idag ca 11.400 band och ca 140 tidskrifter. Det behövs två personer för att sköta det.

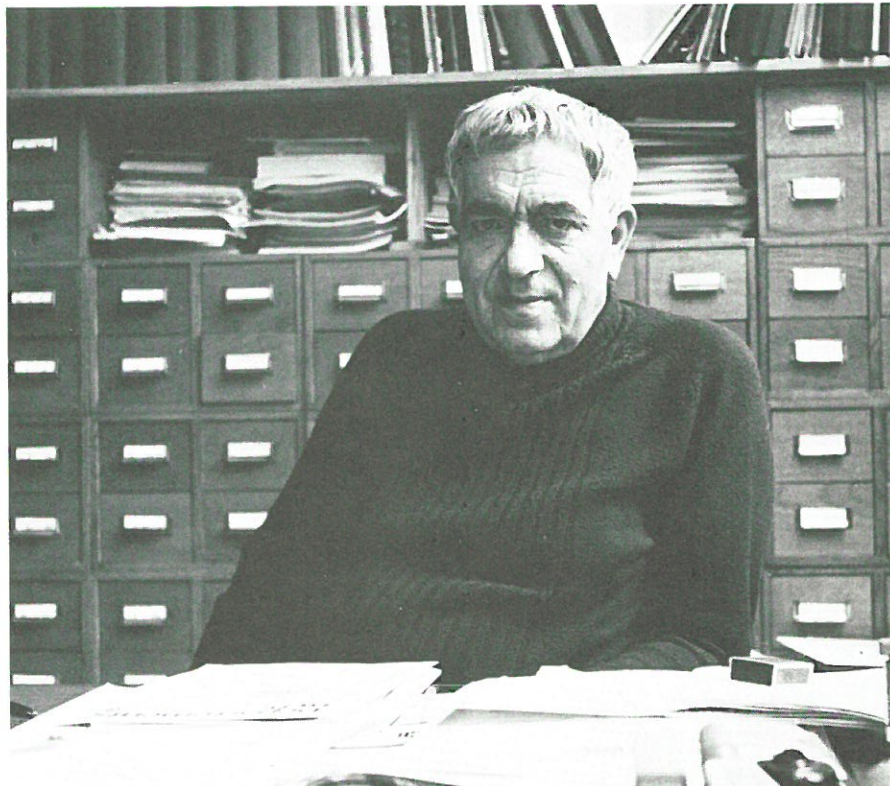
"Arbetet som bibliotekarie är ett dröm- och önskejobb för mig", säger Martin vidare, "och det känns skönt att veta att min efterträdare, Ulf

Brangfelt, delar min entusiasm för arbetet". "Det finns heller inget som pekar på att biblioteksarbetet för medelstora industriföretag, typ Bahco, radikalt kommer att förändras. Det innebär att arbetet även i fortsättningen kommer att präglas av personliga kontakter med samtliga personalgrupper, vilket bidrar till att göra jobbet intressant och stimulerande. För mig har Enköping också betytt en fin boendemiljö och jag kan gå så långt att jag kan påstå att det är den enda stad i världen där människor kan bo och trivas".

Martin har också bidragit till kulturen i Enköping genom att tjänstgöra som lärare, bl a i tyska och engelska, vid ingenjörsskolan, ABF och Medborgarskolan. Han var också med att bilda Munk-keramik (som för övrigt inte har något samband med det gamla munkklostret i Enköping). Namnet har bildats av begynnelsebokstäverna i förnamnen på de personer, som startade företaget. M står för Martin, U för Ulla-Lisa (Rubenson), N för stockholmskonstnären (Gunnar) Nordström och K för K A Gustafsson.

"När jag nu går i pension betyder det inte att jag kommer att släppa kontakten med Bahco", säger Martin avslutningsvis. Jag räknar med att få göra en del översättningsarbeten till och från tyska språket. Dessutom fortsätter jag som vuxenlärare hos Medborgarskolan och fritiden kommer jag att ägna åt hus och tomt i Fanna".

Martin,

Folke Nilsson – ”Jag kom till företaget den 1 februari 1945, den andra februari utbröt den stora metallkonflikten”.

”Det blev ingen flygande start för mig på det viset”, säger Folke Nilsson, ”konflikten varade ända fram till juni månad samma år”. ”Jag blev anställd som arbetsstudieman, så det var inte många att studera den första tiden”. Men redan efter ett par år fick Folke välja mellan att syssla med beredning och att sköta verkstaden. Han valde verkstaden och släppte därmed arbetsstudiesidan. Intresset för organisation och personalledning var större än för själva produktionstekniken. Och företaget hade verkligen behov av talang för organisation med destora förändringar som förestod.

Vid krigsslutet var fläktsidan inom Aktiebolaget Enköpings Verkstäder inte särskilt lönsam. Legotillverkningen inom exempelvis gjuteriet uppgick till 50 % och dessutom tillverkade man en hel del av de artiklar som ingick i B A Hjorths dåvarande sortiment, bl a i en omfattande maskinverkstad. Den första strukturrationaliseringen stod för dörren. Man valde att satsa på plåttillverkningen och man lät lägga ned gjuteriet och succesivt avveckla maskinverkstaden. Satsningen på plåttillverkning gav inte omedelbart utslag, men efter ett par år var verksamheten helt utbyggd och redan 1958 var dåvarande verkstadslokaler utnyttjade till bristningsgränsen. Tankarna på en utbyggnad började ta form och 1960 började man bygga den nya verkstaden vid E18. När den var klar var det meningen att Hamnverken skulle säljas. Men redan under byggnadstiden expanderade verksamheten ytterligare och vi måste behålla Hamnverken. Dessutom tvingades vi ganska snabbt bygga ut de nya lokalerna med ca 10.000 m² verkstadsyta. Under senare år har expansionen lugnat ner sig och ingen utbyggnad har behövt ske annat än den nya B-verkstaden (6.000 m²), som kom till under 1973.

Att smidigt få dessa organisationsändringar att fungera har fordrat både stor arbetsinsats och mycket tålamod. ”Det var varit jobbigt, men oerhört intressant”, säger Folke när han blickar tillbaka. ”Ingen dag var varit den andra riktigt lik, det är alltid nya problem och glädjeämnen hela tiden”.

”Har du haft någon fritid, då?”. ”Ja, i min ungdom i Surahammar var jag faktiskt en riktigt bra fotbollsspelare. Debuten i div II skedde redan vid 15 års ålder, och jag spelade med i 8 år. Under den tiden fick jag också en hel del allsvenska anbud, bl a från Halmstad och Sandviken, men jag nappade aldrig på riktigt. Och för grannkommu-

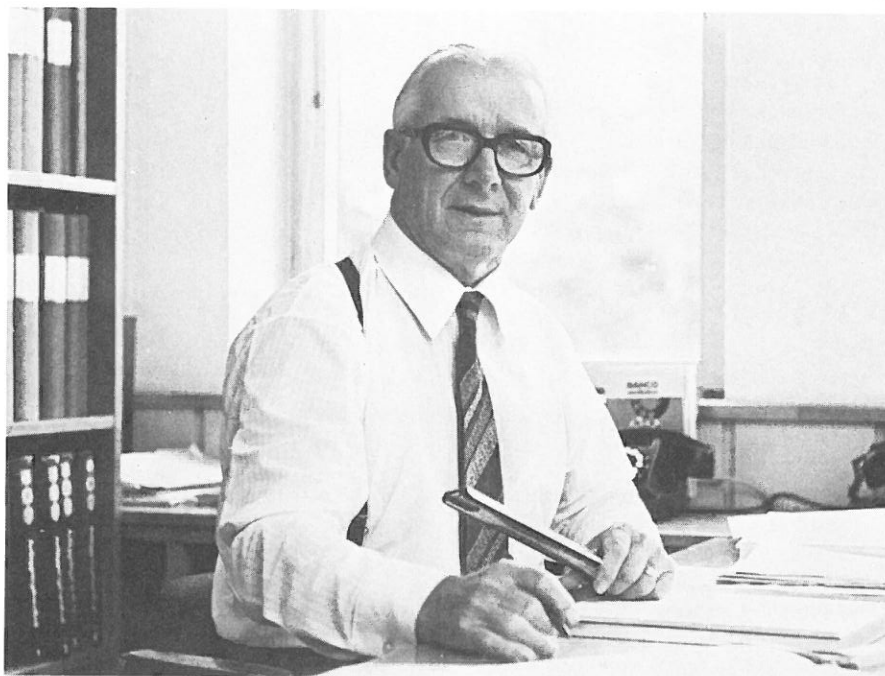
Folke

nen och den eviga trätobrodern Hallstahammar, som då låg i allsvenskan, kunde man ju bara inte spela”.

Istället blev det orientering, en sport som Folke ägnade sig åt under ca 15 år. ”På de senaste tio åren har det dock mest blivit curling på vintertid, jag gick med i curlingklubben i Enköping ca ett år efter tillkomsten och har varit med att bygga hallen. Och i den sporten är jag med i oldboys-SM varje år”.

Arbetet har gjort att något utvecklat föreningsliv har det inte blivit tid till, men lagom med friluftsliv och konditionsträning klarar man sig inte utan. Bridge är också en sysselsättning som tilltalar Folke.

”Nu skall jag se till att jag får läsa ikapp allt som jag inte har hunnit läsa än och jag skall också sätta igång med en renovering av huset. En och annan längre resa hoppas jag också att jag skall hinna med”, avslutar Folke.

Gunnar Cederlund – pensionär som går kvar

”Egentligen är jag pensionär sedan nästan ett år”, inleder Gunnar Cederlund vår intervju. ”Men det finns fortfarande så gott om arbetsuppgifter där man tydligen behöver mina erfarenheter, så jag ser inget slut på arbetet för ögonblicket”.

Redan 1939 (15 januari) kom Gunnar till Bahco, eller Aktiebolaget Enköpings Verkstäder som företaget hette på den tiden. På den tiden var det bara ca 100 personer som arbetade med fläktar och ventilation, totalt inklusive verkstadspersonal. Under kriget var de stora produkterna gengasfläktar och skyddsrumsventilation. Industriventilation förekom också, bl a levererade vi fläktarna till ugnarna vid Skifferoljefabriken i Kvarntorp, en för Sverige livsviktig industri på den tiden”.

”Efter kriget var cellulosaindustrin den industrigren som expanderade snabb-

och Gunnar

bast. Där fick vi många anläggningar och vi hade en ganska framskjuten ställning som leverantör".

"Den kanske mest avancerade fläktkonstruktion vi någonsin tagit fram var annars den skånska järnsvampsfläkten, som vi utvecklade i samarbete med Stora Kopparberg. Den arbetade i höga temperaturer, ca 800°, vilket gjorde att den måste vara tillverkad av eldhärdigt material. Materialsammansättningen i

fläkten var minutiöst utprovad, materialet var delvis av samma typ som användes inom flygindustrin, och det var ett verkligt besvärligt jobb att lösa uppgiften. Men sedan gick fläktarna dygnet runt och den sista som plockades bort var den på Uddeholm. Det var bara två år sedan. Den installerades redan ca 1950, så den gjorde god tjänst".

"Lokfläktar började vi med i början på 60-talet. Om man kan säga att järn-

svampsfläkten var den mest avancerade så kan man säga att lokfläkten var den som gav högsta trycket, ca 3 gånger så högt som en "normal" högtrycksfläkt.

Idag är miljövårdsprodukter den stora sidan för oss och där finns nästan hur mycket arbete som helst", avslutar Gunnar vår intervju.

UTBILDNING:

Vik en kväll i veckan till din vidareutbildning!

Gratis undervisning och studierådgivning
Betyg efter avslutad kurs

Kommunala Vuxenutbildningen i Enköping erbjuder i samarbete med Din arbetsgivare nedanstående grundskol- och gymnasieskolkurser under vårterminen 1976.

Grundskolkurser: Svenska, engelska, samhällskunskap, matematik, fysik och kemi.

Gymnasieskolkurser: Engelska, tyska, franska, spanska, matematik, fysik, kemi och ergonomi.

Kurserna, som är schemalagda till en kväll per vecka och ämne, kan anpassas till skiftarbete, och de beräknas starta omkring den 15 januari 1976, om minst 12 elever anmäler sig.

Du som

- på grund av arbetet finner det nödvändigt att komplettera Dina kunskaper
- siktar på andra arbetsuppgifter i Ditt företag
- önskar en mer meningsfull fritid kan kontakta Inga Ekstrand eller studierektor Kurt Nordlund som också tar emot anmälningar. Hans tel 38080 (mottagningstider: måndag, onsdag och torsdag 11.00-11.30, tisdag 9.30-10.00. Måndag 18.00-19.00 tel 38082).

Kurser i ritningsläsning

Två grundkurser i ritningsläsning med sammanlagt 39 deltagare från olika avdelningar startade vecka 46.

Före jul ska slutskrivningen vara avslutad efter 30 lektionstimmar med lärarna Evert Sandström och Rune Wahlund.

Kursen kan byggas på med fortsättningskurser inom olika områden. För B-verkstaden planeras en sådan under våren.

Svenska för invandrare

Den sjunde kursen vid Bahco Ventilation i svenska för invandrare startade den 24 november med Ann-Margret Litsfeldt som lärare. Eftersom de 13 deltagarna har en del förkunskaper i svenska omfattar kursen bara 160 timmar.

Därmed pågår nu fyra kurser i svenska för invandrare.

Engelsk film

För deltagarna i de engelska språkkurserna vid Bahco visades den 18 november filmen *Travels With My Aunt* (Resor med moster Augusta) på Joar Blå. Filmen bygger på en komedi av Graham Greene och visades naturligtvis utan svensk text.

*Dakapo
Gratullerar*

80 år
Werner Taxén 751228

75 år
Alf Andersson 760101

70 år
Olof Dahlqvist 760102
Karl Sellin 760204
Torsten Holst 760223
Ernst Gustavsson 760226

65 år
Ernst Ekroth 751223
Tage Ohlström 751223

50 år
Gunnar Bjarnhagen 760117
Lennart Gustavsson 760214
Erik Pettersson 760214
Bengt Larsson 760221
Hans Sundh 760222
Gerd Ronnewing 760302

SPORT & MOTION:

Bahco Ventilation IF

Styrelsen rapporterar:

I samband med det årliga återkommande budgetarbetet får vi i styrelsen en god överblick över den verksamhet som bedrivs och vilka ambitioner som finns inom idrottsföreningens verksamhetsområde. Vi kan med glädje konstatera att nu samtliga distrikts- och filialkontor har verksamheter igång givetvis med varierande omfattning.

De sektioner som finns i Enköping utökar också sina verksamheter och här tror vi att det nyligen invigda Idrottshuset med simhall kommer till stor glädje. Vi har kunnat notera ökat deltagande från de anställda bl a i bordtennis och bowling. I bowling har intresset blivit så stort att tiderna som kan fås inte räcker till.

Det har också kommit önskemål om att starta en squash-sektion och även simmare har hört av sig för att ta upp den vilande sim-sektionen. Många av oss minns säkert 50-talets 10-manna-simningar i det gamla badhusets lilla bassäng och det vore trevligt om Enköpings-Korpen tog upp denna populära verksamhet på nytt.

Från övriga aktiviteter kan nämnas att våra två fotbollslag från BAHCO Vent, gick till final i årets upplaga av Korp-cupen i Enköping. Lag I, (Enaverken) vann efter hård strid med lag II (Hamn-verken).

Skid- och Orienteringssektionen sänder även i år sina ledare Lars Görl och Kjell Persson på vintermotionsledarkurs i Vemdalen och vi hoppas nu på snö och is så att vi andra kan dra nytta av vad dom lärt sig. Gymnastiksektionen håller igång varje tisdag med ca 20-25 deltagare. Här finns plats för flera, det enda som behövs är att man kommer till Korsängsskolans gymnastiksal kl 19.00. Inga avgifter erlägges.

Beräffande önskemål om en "riktig" vinter så delas dessa önskemål av korp-

hockey-sektionen som nu under flera år haft svårt med att genomföra planerade seriespel.

Styrelsen instämmer i önskemålen om en vinter med snö och is, vi tackar företaget för dess positiva inställning till vår verksamhet och vi önskar våra medlemmar och God Jul och Ett Gott Nytt År.

För BAHCO Ventilations IF
Lars-Eric Löfgren
ordf.

Bordtennis

Bahco Ventilation IF's bordtennis-spelare kan nu räkna sig som bäst i Uppland. Vid höstens DM-tävlingar tog Bahco samtliga titlar på herrseniorsidan och dessutom två av tre herrjunormästerskap.

Vid lag-DM i Enköpings nya idrottshus den 18-19 oktober vann herrlaget med 5-2 i finalen mot Rimbo IF. Matchvinnare blev Peter Waltersson, som slog samtliga tre Rimbospelare. Jan Pettersson och Mathias Jansson tog en seger var. Herrjuniorlaget, som bestod av Jan Pettersson, Per Åhlgren och Crister Wallin vann sin final med samma siffror mot Gamla Uppsala SK. Det var Bahcos fjärde raka seger i klassen. Jan Pettersson har varit med alla fyra åren och inte förlorat en enda individuell match under den tiden!

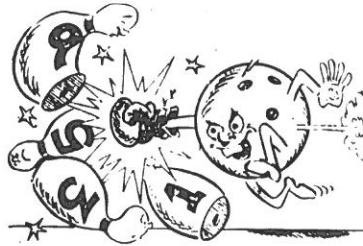
Vid individuella DM i Brunna blev Jan Pettersson, som förste Enköpingsbo någonsin, seniormästare. Waltersson blev fyra. Tillsammans vann de också herrdubbel. Detta efter att ha legat under med 2-0 i set i finalen mot Rimbospelarna Sören Andersson och P O Douhan. I femte och avgörande set vann Bahco-paret med 21-19.

Pettersson blev också mästare i junior-dubbel, tillsammans med Ola Andersson, Rimbo, men förlorade junior-singeln till denne efter ett hårt skiljaset.

Bahco's A-lag ligger i skrivande stund på andra plats i serien (div III). Fem matcher är avverkade, varav fyra har vunnits och en slutat oavgjort. De övriga åtta lagen har just kommit igång i sina resp serier. B-laget har tagit en klar ledning i högsta reservlagsserien, som man vunnit de senaste två åren.

Bowling

Saxat ur Bowlaren

Genom att bowlinghallen i nya idrotts-huset tagits i bruk, har bowlingsektionen fått bättre möjligheter för sitt utövande. Allt fungerar väl inte perfekt ännu, men efter nyår räknar man med att allt skall fungera till belåtenhet.

Sektionen har fått träningstider tisdagar mellan kl 18.00 och 19.00, samt torsdagar mellan kl 18.00 och 20.00.

En nationell tävling över 8 banor kommer att avhållas i Bahco bowlares regi under tiden 12.12.75 t o m 6.1.1976. Alla intresserade uppmanas därför att så ofta som möjligt besöka hallen under dessa dagar för att se, lära och njuta av en trivsam och spännande underhållning.

Bowlingsektionen

Skidor/motion

Med en förhoppning om riklig snö-tillgång vill motionssektionen informera om de aktuella tävlingar under vintersäsongen, där Bahco's skidaktiva och -motionärer brukar delta. Lokalt börjar säsongen med tre propagandatävlingar med start söndagen den 18 januari i Grillby. Tävlingen arrangeras av IK Nordia. Veckan därpå står Vallby BOIF som värdar i Lillkyrka. Säsongens sista deltävling i Enabygdspropagandan arrangeras av EAI den 1 februari. Var denna tävling skall avhållas är inte fastställt, men information kommer i lokalpressen.

Vallbypropagandan, med möjlighet för märkestagning över 3 mil, körs den 8 februari. En vecka senare går distans-tävlingen Enarännet, med en banlängd av ca 2 mil mellan Enköping och Grillby. Den lokala säsongen avslutas därefter med ett stafettlopp onsdagen den 18 februari på elljusbanan i Grillby.

Även i större internationella och nationella tävlingar brukar Bahco-åkare delta. Bland dessa kan nämnas:

- 6.1 Jonssonloppet, Avesta 30 km
- 8.2 Kung Björns-loppet, Uppsala, 35 km
- 15.2 Engelbrektsloppet, Norberg 60 km
- 22.2 Sten Stureloppet, Uppsala, 40 km
- 29.2 Dalkarsåsloppet, Heby 35 km
- 7.3 Vasaloppet, Sälen-mora 86 km

Vi ses i de vita spåren!

Motionssektionen

Sätt på reflexen och förbli synlig.

”SKRÅGROTTAN” PÅ GRÖNGARN ett minne från skråtidens Enköping

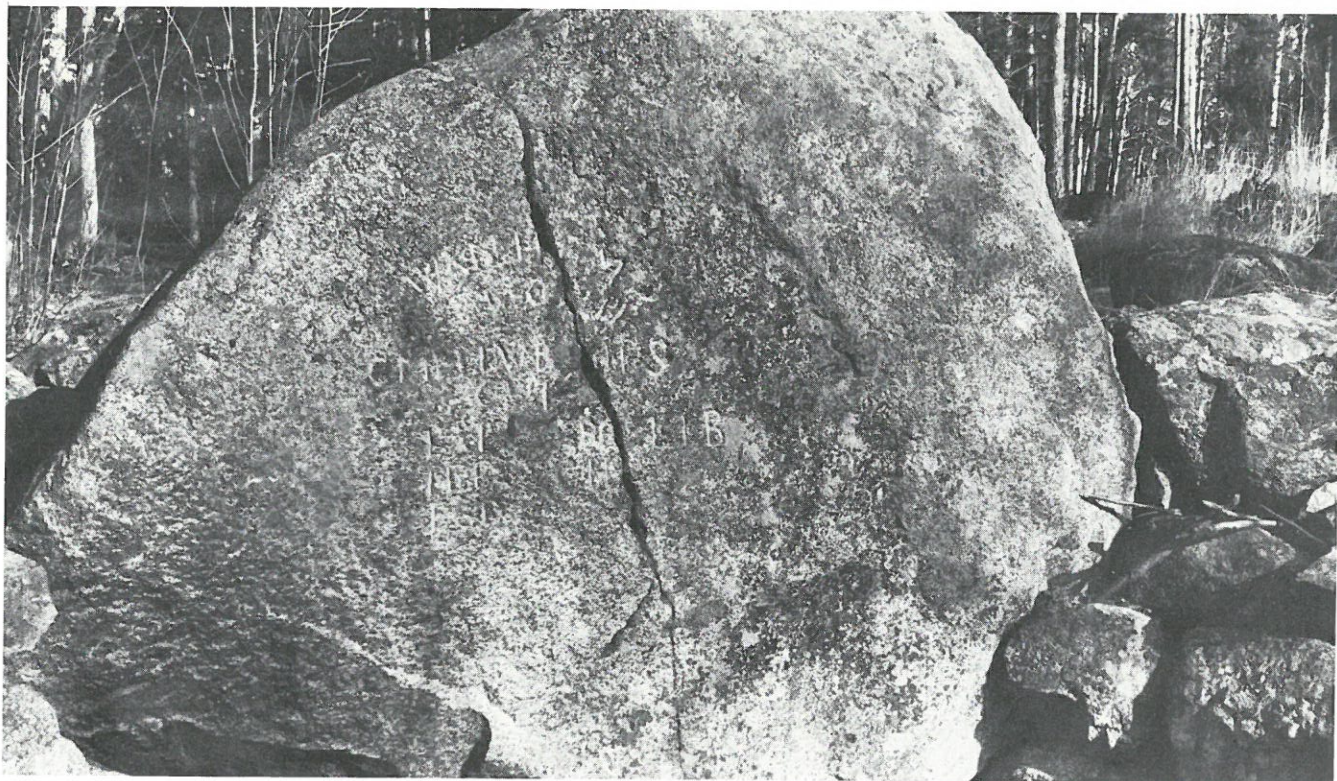
Enköping var länge känt under namnet ”Pepparrottsstaden”, ett förhållande som gav många en skev bild av verksamheten i staden. Så blir det om man rycker ut en del ur totalbilden. Enköping var en gång inte bara trädgårdsodlarnas stad utan också köpenskapens och hantverkarnas stad i södra delen av Uppland. Tänker man tillbaka på gångna tiders hantverksliv, kommer osökt ordet hantverksskrå in i sammanhanget och tidsbilden. Hantverket var den näring ur vilken våra dagars industri utvecklades och efter hand byggdes ut. Gångna tiders hantverkare var föregångare till våra dagars tekniker av skilda kategorier. De flesta tekniker i Enköping – ingenjörer och andra – finns i dag på Bahco.

Det kan kanske därför vara av ett visst intresse med en liten tillbakablick på föregångarna till de nu i ortens industrier verksamma yrkesmännen: skråtidens hantverkare – och de få minnen, som finns kvar från den tiden. Ett av de fasta minnena – egentligen det enda – från skråtiden utgör den s k ”Skrågrottan” på Gröngarnsåsen, anlagd år 1846.

Ordet grotta är väl inte alldeles adekvat, åtminstone inte nu, sedan det tak, som tidigare fanns över den s k grottan, nu är borta. Försvunnen är också den skylt som berättade om att detta var kopparslagarskråets samlingsplats sommartid. Under årets övriga tider vistades man givetvis inom-

hus, vart och ett skrå i sin bestämda lokal.

Som bekant är hantverksskråna av gammalt datum. Av ett brev från Magnus Eriksson till skraddarna i Stockholm 1356 framgår, att ett färdigbildat skrå för detta yrke fanns redan då. Gustav Vasa bidrog med flera förordningar till bildandet av nya skrån. Skråinstitutionen hade också sina nackdelar, bl a hindrade bestämmelserna genom alltför stora pålagor kunniga yrkesmän från att bli mästare. Mästarna begagnade också ibland sin monopolställning till att lägga alltför höga priser på sina varor. 1846 var skråväsendets saga all. Det upphörde genom nämnda års Fabriks- och Hantverksförordning.

Det var tydligen minnet av sitt skrå, som kopparslagarna i Enköping ville hugfästa, då de uppförde denna "grotta" och högg in siste kopparslagarmästarens och hans gesällers initialer samt årtalet i romerska siffror på det stora stenblocket, som utgör en del av "grottans" ena vägg. I P S står för J Pettersson. Årtalet i ristningen är MDCCLXVI (1846).

Kopparslagare J Pettersson var född den 7 juli 1810 och ägde gården nr 1 i 3:e kvarteret, Södra roten (nuvarande Kryddgårdsgatan 25).

1960 återställde Enköpings Fabriks- och Hantverksförening grottan, dock utan att förse den med tak som fordom. Återinvigningen av detta minnesmärke över kopparskrået i Enköping ägde rum den 1 juli nämnda år i närvaro av ett 50-tal personer, som tågade upp till "grottan" från Nya Bryggan med Frälsningsarméns musikkår i spetsen. Vid detta tillfälle hade man också med sig den gamla skråkistan, som nu finns på Enköpings museum. Ursprungligen fanns också ett stenbord i skrågrottan.

Denna kista, naturligtvis i koppar, är tillverkad av Lars Pettersson, son till ovannämnde kopparslagaremästare J Pettersson. Kistan utfördes som ett gesällprov.

Trots det monopolistiska draget hos hantverksskråna finner man, att det långt tillbaka kunde vara hård konkurrens och inte alltför stora inkomster för hantverkarna i Enköping. 1776 då Enköping lär ha haft en befolkning på ca 600 personer (enligt en uppgift från 1929) fanns tio skomakare, sju skräddare, tre snickare,

två klensmeder, två hovslagare, två sadelmakare, två kakelugnsmakare, två linnevävare, två sämskmakare, två glasmästare, två hattmakare, två karduanmakare, två garvare samt en gelbgjutare, en bagare, en bokbindare, en gördelmakare, en svarvare, en tenngjutare, en murare, en målare, en kopparslagare, en urmakare, en perukmakare och en fabrikör av klädesvaror. Tilläggas bör kanske att staden var väl-försedd med krögare: år 1780 fanns det 15 utövare av detta yrke.

Att konkurrensen ansågs hård framgår av de yttranden, som avgavs av respektive skrå, då någon person hos magistraten anhöll om burskap (rätten att utöva vederbörande yrke). Var man son eller svärson till en föregående burskapsägare, eller var man gesäll eller "handelsbetjänt" (affärsanställd), och övertagit redan befintlig affär eller hantverk, synes respektive skrå inte ha haft så mycket att anmärka mot, att burskapet beviljades sökanden. Men var det fråga om att starta en helt ny affär eller hantverksrörelse, då blev det minsann annat ljud i skällan. Så klagar i nådens år 1780 skomakarskrået med anledning av en sådan ansökan om burskap från en skomakargesäll, att "alla skomakare skulle svälta ihjäl" om framställningen bifölls.

Den som i dag läser en ansökan 1780 om burskap från en Enköpingsskeppare, som avsåg att gå över till högareyrket, kanske skulle vara benägen att dra en smula i smilbandet.

Hans ansökan hade följande lydelse: "Högädle herr borgmästare samt högaktade herrar rådmän och stadens respektive äldste.

Sedan jag nu i 13 års tid här i staden dragit borgerlig tunga som skeppare och denna min borgerliga handtering allt mer och mer blifver inskränkt, därigenom att de handlandena nästan var för sig lägga sig till med egna båtar, så att jag för min del icke längre kan bära mig igenom seglation; så anhåller hos högädlas magistraten och stadens respektive äldste jag härigenom ödmjukast om gunstigt tillstånd att hädanefter få idka högarenäring, ehuru jag på den handeln icke lärt, men vartill ändock torde fordras endast medelmätigt handelsmannavett. Och hoppas jag i den vägen kunna tjäna allmänheten med även så civila priser som våra nuvarande handlande.

Framhärdat med all vördnad högädle magistratens och stadens respektive äldstes

ödmjuka tjänare
Anders Enborg."

Denna framställning remitterades till stadens tio köpmän, som hade att inkomma med yttrande inom en månad.

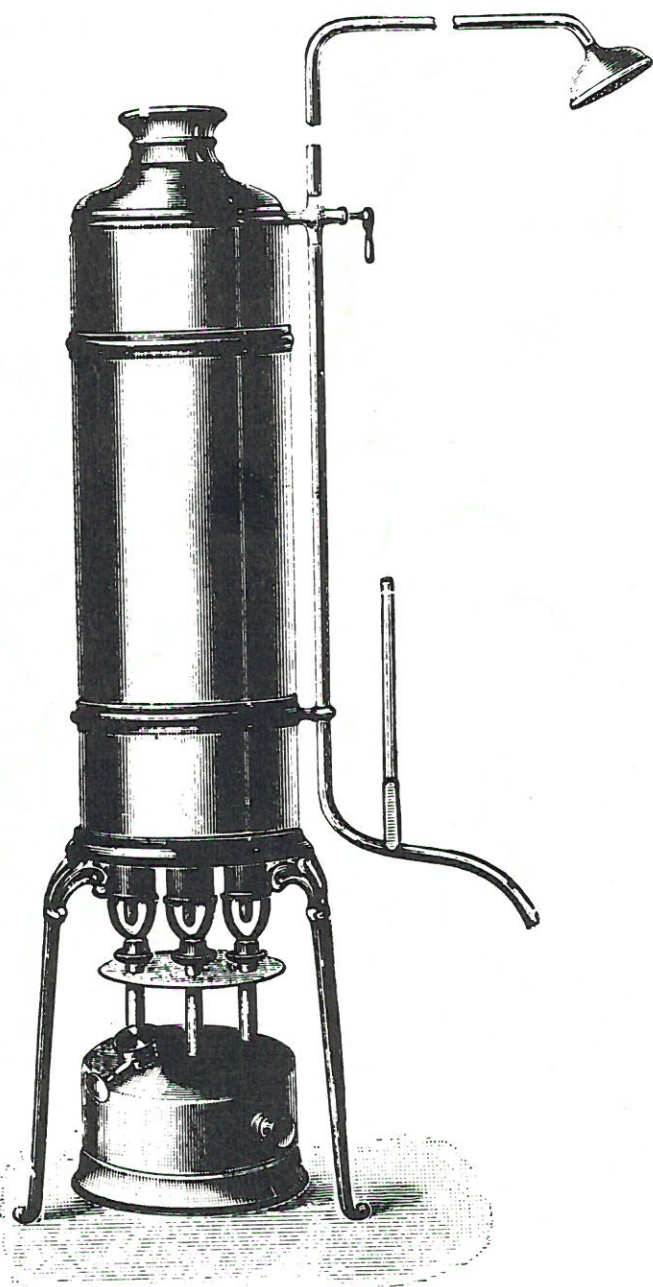
Affärsmännen inkom också med ett gemensamt yttrande, som sannerligen inte saknar poänger men som är alldeles för långt (ca 1320 ord) för att kunna rymmas inom ramen för denna lilla återblick på skråtiden i Enköping. Innehållet i yttrandet tyder på att skepparen ifråga fick förbli vid sin båt. . .

Att bära reflex är god smak.

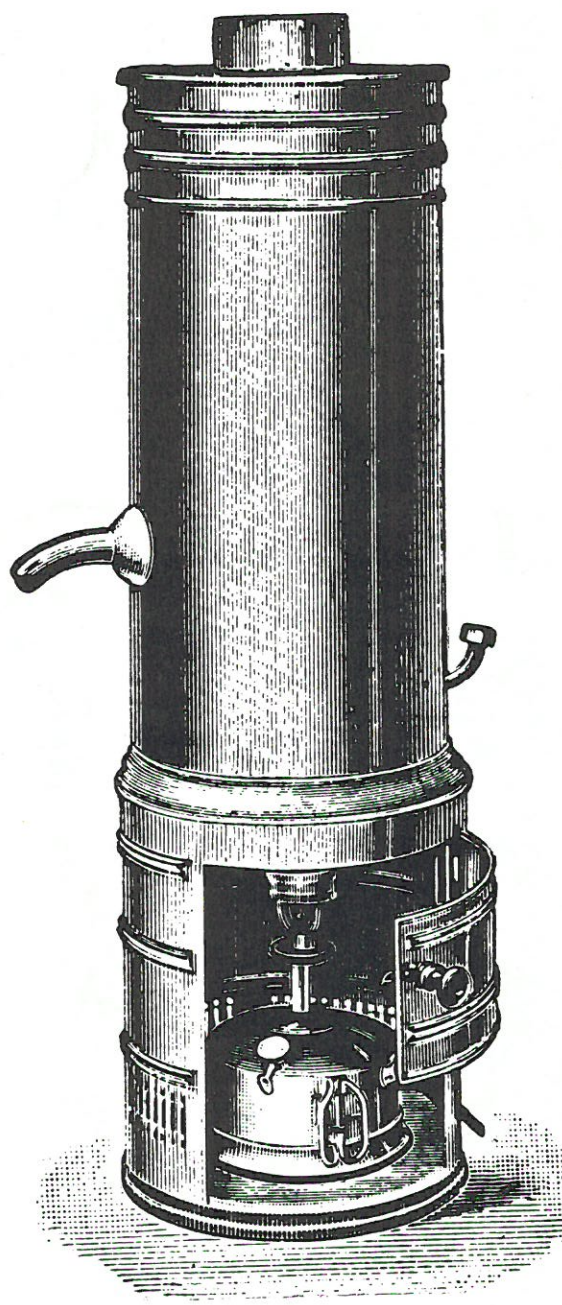
Harry Norrgården

BAHCO-HISTORIK: Katalogsidan här nedan är hämtad ur B.A Hjorth katalog No.253 från 1913

Badkaminen "Primus" N:o 301 och 305.

N:o 301.

N:o 305.

N:o 301: Cylindern är helt af koppar på järnfot. Brunlackerad med förnicklade rör och öfverdel. Duscharmen är vridbar. Enkel och praktisk konstruktion. Med lämplig värmeapparat uppvärmas 160 liter vatten till 37° Celcius på 18—20 minuter.

N:o 305: Hela kaminen af polerad koppar. Elegant utseende. Enkel och praktisk konstruktion. Med passande värmeapparat uppvärmas 160 liter vatten till 37° Celcius på 18—20 minuter.

OBS.! Badrummet uppvärms samtidigt med badvattnet.